

BJØRN ØSTRING

N-1363 HØVIK, 20. november 2000.
Fjordveien 77 B
Telefon 67 53 09 54

Kjære Ole Kristian Grimnes.

Jeg mottar svært ofte henvendelser fra forskjellige ~~omm~~ skal sette noe på papiret om tiden rundt okkupasjonen. Henvist til meg av forskjellige historikere. Alltid forsøker jeg finne underlag for hva jeg mener er riktig hvis man skal finne frem til hva som virkelig skjedde. Og jeg er meget takknemlig for at jeg gis slik mulighet. Mine svar er selvfølgelig preget av mine opplevelser og mitt syn; men hvilke ^{form} ~~form~~ vedkommende har gitt stoffet etterpå, er jo helt vedkommendes sak og yderst skjelden får jeg se resultatet.

I en henvendelse har jeg fått vedlagt de 2 kopiene med spørsmålet: "Hvem utleverte rekruttkartoteker og personalakter, Administrasjonsrådet/kommisariske statsråder?"

Dette er jo ikke akkurat hva jeg vanligvis begir meg inn i; men er vel enkelt å gi meg svaret på for å ta det med blandt annet. Så jeg gir spørsmålet videre.

Med meget stor respekt for Deres, jeg må vel nærmest kalle det ^{mot} i avisdiskusjoner og annet ønsker jeg alt godt

Fra UK innstillingen.

I samme forbindelse bør også nevnes et tysk inngrep overfor den norske forsvarsmakt. Administrasjonsrådet ble, etter at kampene var slutt på norsk område, og etter at de norske krigsfanger var frigitt, tvunget til

¹⁾ Administrasjonsrådets møteprotokoll, s. 321, 324, 350.

²⁾ Administrasjonsrådets vedtaksprotokoll, sak 240, s. 106 (videre sak 482, 777). «Bestemmelser av Administrasjonsrådet» s. 129—33 og s. 433—434.

³⁾ Vedtaksprotokoll, sak 295, s. 125.

å fatte en beslutning av 5. august om at den norske forsvarsmakt i alle deler «etter de foreliggende omstendigheter . . . blir oppløst fra 30. september 1940»¹⁾ Dette vedtak kan ikke ses å være kunngjort i rådets Bestemmelser eller på annen måte. Da kampene imidlertid var opphørt i Norge, og da det var innlysende at tyskerne kunne tvinge norske myndigheter til å demobilisere alle styrker, foranlediger ikke rådets bestemmelse på dette punkt noen kommentar fra Kommisjonenens side.

Selv om vi her har tatt med de fleste sakene hvor de tyske myndigheter ifølge Administrasjonsrådets protokoller har grepet inn og fremtvunget eller søkt å fremtvinge en avgjørelse, er det likevel ganske klart at de tyske inngrep i norsk sentraladministrasjon ikke har innskrenket seg til disse tilfellene. Utenom dette har de virket i departementene, i Norges Bank, i Prisdirektoratet, Arbeidsdirektoratet, Sjøfartsdirektoratet og andre offentlige direktorater og gjennom departementssjefene og direktørene skaffet støtte for tyske interesser uten at saken kom inn for Administrasjonsrådet. Kommisjonen har ikke undersøkt hvorledes de enkelte saker er løst i departementene, direktoratene eller Norges Bank. Fremstillingen gir derfor ikke et fullstendig bilde av norske myndigheters forhold til tyskerne. Det vil heller ikke idag være så liketil å gi, fordi det ofte vil være vanskelig å påvise om den enkelte handling skyldes press i tysk interesse eller om den er en følge av krigssituasjonen i sin alminnelighet.

Imidlertid er den tyske politikk klar i alle hovedtrekk. Overfor offentligheten ville tyskerne gi det utseende av at de overhodet ikke grep direkte inn i norsk administrasjon. Bortsett fra krigsmakten — og i stigende grad Sikkerhetspolitiet — skulle alt formelt skje gjennom norske myndigheter og helst sentraliseres i Administrasjonsrådet. Derfor ville Rikskommissær nødig selv utstede forordninger, noe han hadde Hitlers bemyndigelse til. Og i tiden inntil 25. september 1940 utstedte han i alt bare tre, den første av 17. august om behandling av fiendtlig formue, den andre av 27. august om rettergangsmåten ved Deutscher Gerichtshof i Norge²⁾ og den tredje av 22. september om besittelse og avlevering av våpen. Når tyskerne ellers ville ha sine saker fremmet, gikk de til departementene eller direkte til Administrasjonsrådet — og i noen utstrekning, som vi før har nevnt, til underordnede norske instanser.

Motivet for denne politikk ligger som tidligere nevnt, klart i dagen: Det norske folk ville lettere bøye seg for bestemmelser fra norsk myndighet enn fra tysk. Men denne politikk stilte meget store krav til de norske myndigheter, i første rekke til Administrasjonsrådet, men også til alle andre offentlige tjenestemenn i overordnet stilling. Ettergivenhet måtte føre til utglidning; konsekvent nektelse av å etterkomme tyske krav måtte

*Fra S. Kjelstadli:
"Hjemmestyrkene".*

Noter til s. 258—259

begynnelsen av august 1940 skrev der Reichskommissar til Administrasjonsrådet om «Auflösung der norwegischen Wehrmacht». Han krevet at demobiliseringen skulle påskyndes og at alle deler av den norske forsvarsmakt skulle være oppløst innen 30. 9. 1940. Alle militære tjenestesteder og avviklingskommandoer skulle også ha avsluttet sitt arbeid. Hvis ikke, skulle deres arbeid overtas av sivile kommisjoner. Videre i samme brev: «Durch die hiermit verfügte Auflösung der Wehrmacht ergibt sich auch die Entlassung aller bisher noch im Dienst befindlichen Offiziere, wobei es Ihrem Ermessen überlassen bleibt, die Offiziere nicht zu entlassen, sondern in den dauernden Ruhestand zu versetzen.» Videre: «Die von Ihnen zu erlassenden Bestimmungen müssen die Möglichkeit offen lassen, dass die Einzelheiten über die Auflösung der norwegischen Wehrmacht durch den Wehrmachtbefehlshaber Norwegen, Generaloberst von Falkenhorst, angeordnet werden.» — Avviklingen skulle stå under et hovedkontor, Hauptversorgungsamt i Oslo, med underkontorer, Nebenstellen eller Versorgungsbüros, i Halden, Kristiansand S., Bergen, Trondheim og Tromsø. Fylkesmennene skulle videre bistå die Wehrmacht med å sende ut opprop til folk om at alle våpen skulle avleveres og at ingen våpen «in den Waldern vergraben oder in Hütten versteckt sind». Etter den 15. 9. 1940 «dürfen in den Fyken keine militärischen Waffen mehr vorhanden sein». Videre skulle alle rekruttkartoteker hos krigskommissæren og alle personalakter vedrørende norske vernepliktige avgis til die Wehrmacht, Pr. 1. 10. 1940 var da det norske forsvar formelt oppløst. — I tiden etter ble norske offiserer fra tid til annen utsatt for pågang fra tyskerne og NS, idet disse søkte å vinne offiserene for «den nye tid». Det viste seg imidlertid at fra tid til annen forlot offiserer, især av yngre årgang, Norge for å slutte seg til de norske styrker i utlandet. Dette irriterte Terboven og von Falkenhorst meget. Fra tid til annen ble bestemmelsene vedr. offiserene skjerpet. Tyskerne pukket stadig på deres avgitte æresorderklæring. Flere ganger var Terboven inne på tanken om å arrestere offiserene og hadde allerede før den 16. 8. 1943 arrestert ca. 200 av dem, således 125 i januar 1942 «um weiteren Ausbrüchen nach England zu verhindern». Den 16. 8. 1943 kom så massearrestasjonene.

10 Jfr. PW1, nr. 80, s. 12.

11 Jfr. von Falkenhorst, s. 96.

12 Jfr. fotostat ved Inst. av dok. merket WBN, 1c/Qu 2 Nr. 3656/43 g.Kdos av 7. 7. 1943 med påtegning om at Major Waizenegger i OKW 11. 7. 1943 ad offiserenes arrestasjon ønsket «Stellungnahme Quisling einholen».

13 Jfr. von Falkenhorst, s. 97.

14 AA/14183/84, avskr. ved Inst.

15 Jfr. brev av 31. 7. 1943 fra F. H. Kjelstrup til von Falkenhorst. Domsarkiv.

16 Jfr. FA, hylle 23, mappe 1, 99375/99999—88001/88649, se der nr. 88171/88195, om innkallelse av offiserer fra Norge og ordlyden av innkallelsen. Jfr. FA, hylle 24, mappe 2, 99462/99986—88000/88446, se der nr. 99934/99950, Mi IV gjengir General Hansteens henvendelse til offiserer i Norge. Jfr. FA, hylle 26, mappe 5, brev av 10. 6. 1943 fra Militærattasjeen Ole Berg til Forsvarssjefen, General Hansteen om innkallelse. Tyskerne fikk også høre om disse innkallelsene. Jfr. AA/14172, Blücher, Helsinki, av 14. 1. 1943 til Auswärtiges Amt, Berlin, der

28. Hjemmestyrkene.

X) Kinnregjering finnes i aviser.

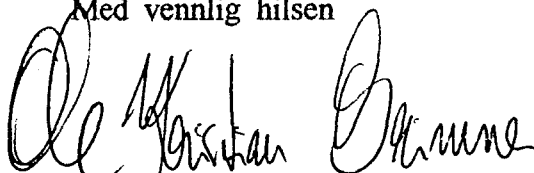
Oslo, 28.11.2000.

Kjære Bjørn Østring.

Du har nok alt for høye tanker om hva jeg vet og kan svare på. Jeg kan ikke huske – skjønt jeg kan jo ta feil – å ha sett noe om dette i tilgjengelig litteratur. Da må man i tilfelle dukke ned i kildene, i arkivene etter Administrasjonsrådet eller angjeldende departement for å se hva man kan finne der. Skulle jeg gjette, ville jeg gjette på at det var Administrasjonsrådet som sto for overleveringen siden oppløsningen av den norske hær skulle være fullført innen 30.9, slik det står i det du oversendte, og det først og fremst var i Administrasjonsrådets tid at arbeidet med nedriggingen av det norske forsvaret fant sted. De kommissariske statsråder ville ikke ha mer enn fem dager på seg dersom fristen 30.9 ble overholdt, hvilket jeg går ut fra at den ble. Men hvori ligger betydningen av spørsmålet – å avlaste de kommissariske statsråder for å ha utlevert sensitive navnekartotek og personalakter til tyskerne? Utover det ser jeg ikke riktig poenget med spørsmålet, men det kan jo være et poeng godt nok.

Men som du skjønner, jeg har ingen sikker kunnskap om dette.

Med vennlig hilsen

Ole Kristian Grimnes

Brimmer
Historisk institutt
Postboks 1008 Blindern
N-0315 Oslo

MOZOCOM

B

911000/211

Bjørn Østving
Fjordveien 77 B
1363 Høvik

UNIVERSITETET I OSLO
DET HISTORISK-FILOSOFISKE FAKULTET